

Labklājības ministrija

Sociālās aizsardzības sistēma Latvijā

Labklājības ministrijas valsts sekretāra
vietniece J.Muižniece

2017.gada 24.maijs

Labklājības ministrija

Sociālās aizsardzības sistēmas būtība

Valsts sociālā apdrošināšana – ienākumu kompensācija sociālā riska iestāšanās gadījumā

Valsts sociālie pabalsti – valsts atbalsts naudas izmaksu veidā, kuru saņem pie noteiktām iedzīvotāju grupām piederīgas personas

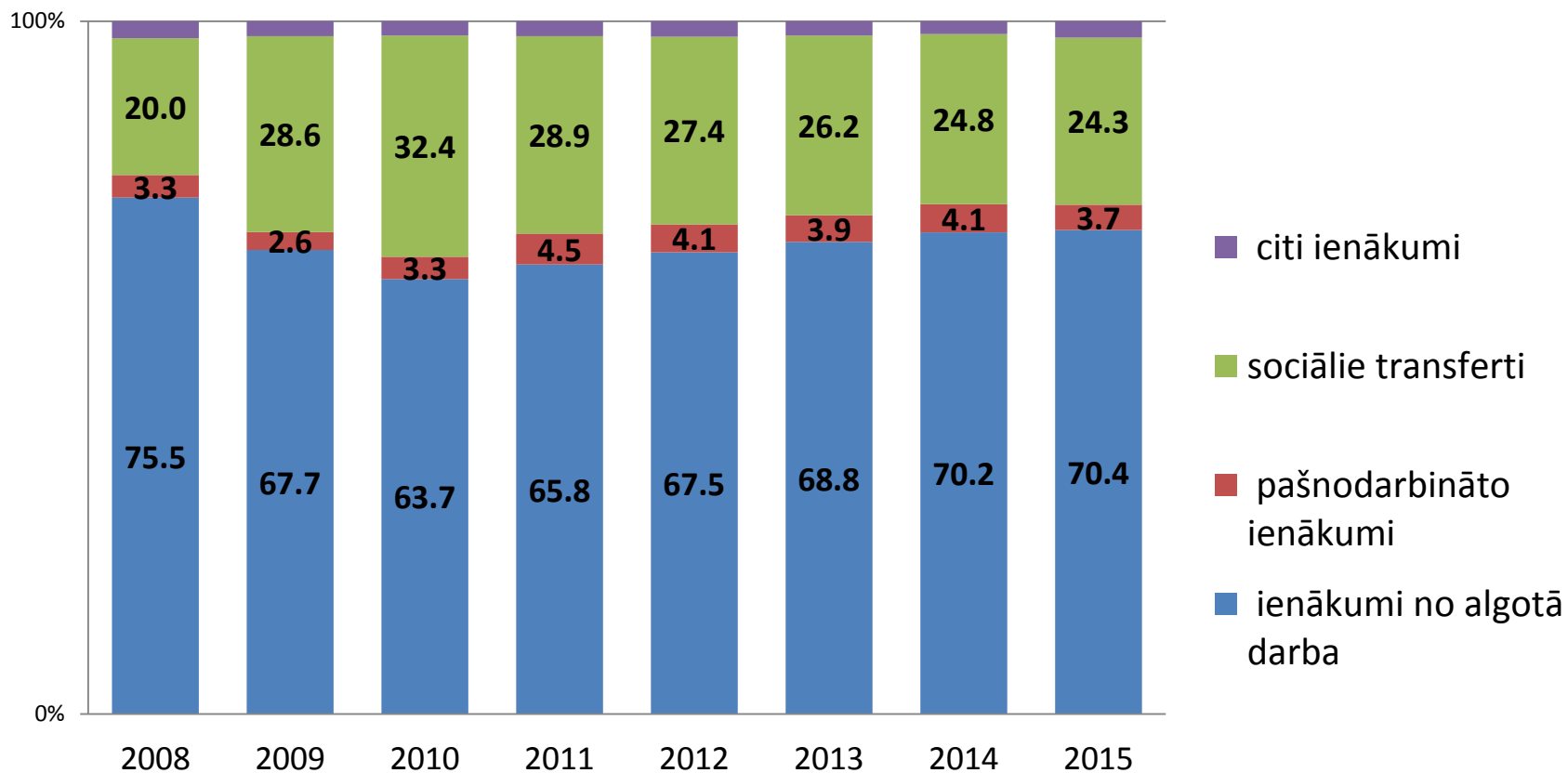
Sociālā palīdzība – naudas vai materiālais atbalsts krīzes situācijā nonākušām trūcīgām ģimenēm (personām)

Galvenais ienākumu avots – ienākumi no algota darba

Labklājības ministrija

Mājsaimniecību rīcībā esošo ienākumu struktūra (%)

Avots: CSP

Labklājības ministrija

Valsts sociālās apdrošināšanas sistēma

Pašfinansējoša sistēma

Sociālās apdrošināšanas budžeta līdzekļi “pieder” sistēmas dalībniekiem

Sociālās apdrošināšanas sistēmā iemaksātie līdzekļi tiek izlietoti likumos noteikto sociālo risku iestāšanās gadījumā

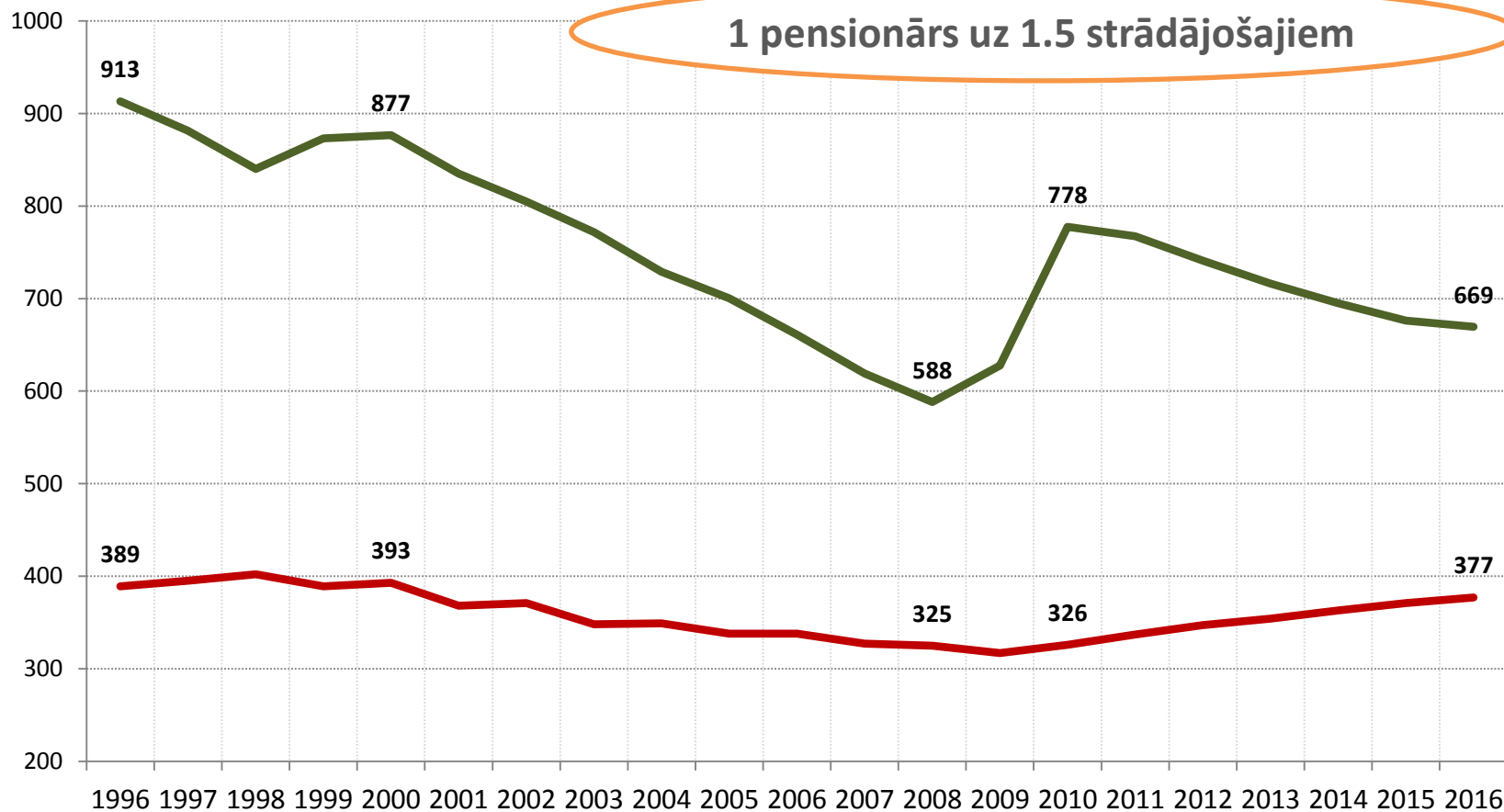
Pakalpojuma apjoms tieši saistīts ar ieguldījumu (jeb veiktajām iemaksām)

Solidaritātes princips

Labklājības ministrija

Demogrāfiskās un sociālās apdrošināšanas sistēmas noslodze (gada sākumā)

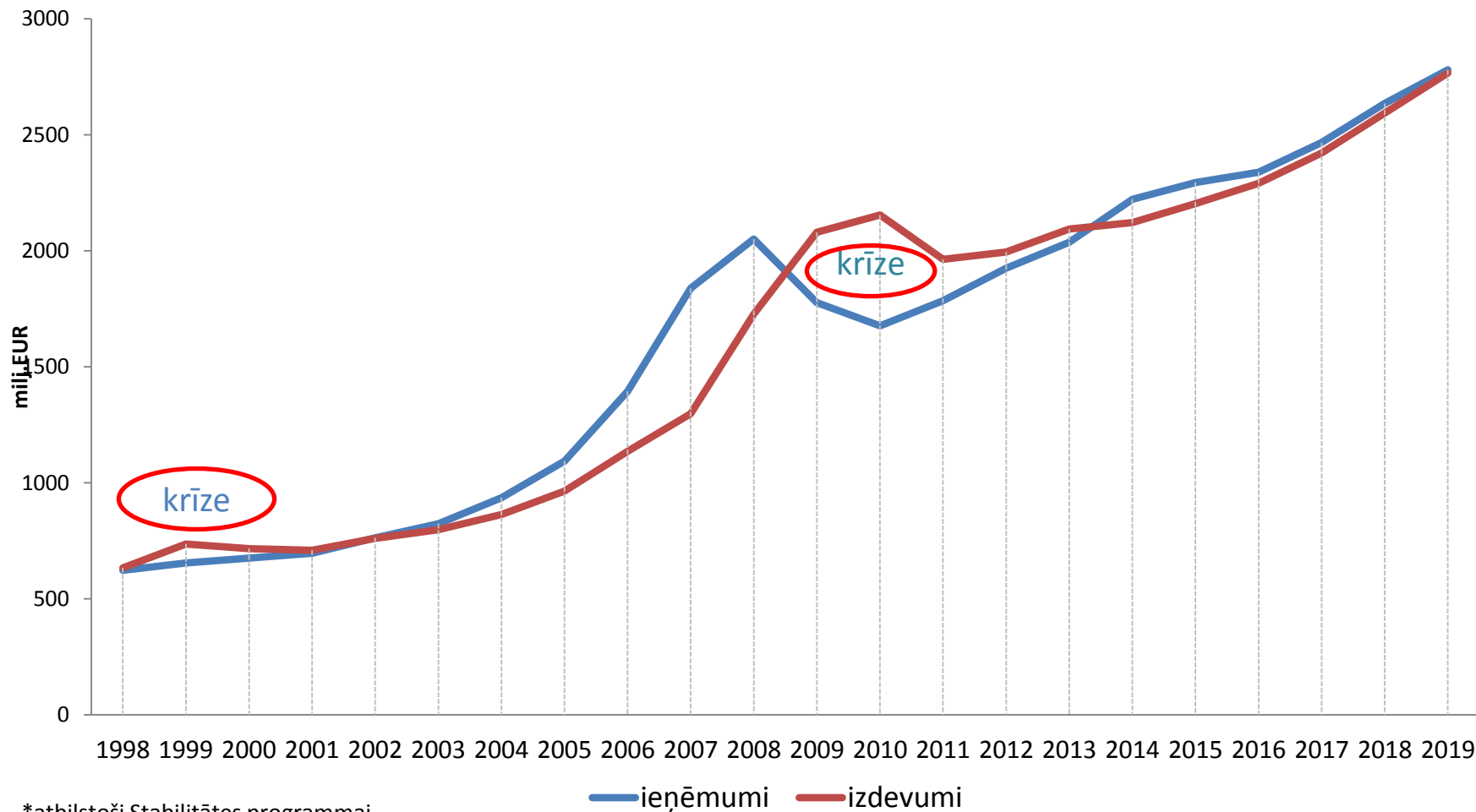
— uzskaitē esošo pensionāru skaits uz 1000 obligāti sociāli apdrošinātām personām, gada sākumā

— darbspējas vecumu pārsniegušo skaits vidēji uz 1000 personām darbspējas vecumā, gada sākumā

Labklājības ministrija

Sociālās apdrošināšanas speciālais budžets, milj.EUR (izpilde: 1998-2016, *plāns: 2017-2019)

*atbilstoši Stabilitātes programmai

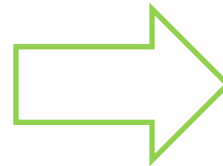

Labklājības ministrija

Darba tirgus raksturojums

- Reģistrētais bezdarba līmenis pakāpeniski samazinās
- Reģionos būtiski atšķiras ekonomiskā aktivitāte un attiecīgi darba vietu nozīmīgākais īpatsvars koncentrējas Rīgas un Pierīgas reģionos
- Vērojama darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma nesabalansētība
- Iekārtošanās darbā ir saistīta ar piedāvāto atalgojumu, darba apstākļiem, darba organizācijas aspektiem, iespēju bez pārlieku lieliem laika un naudas tēriņiem nokļūt darba vietā

Saskaņā ar „Baltic International Bank Latvijas barometra” pētījumu “Darba tirgus” par svarīgāko izvēles kritēriju visbiežāk atzīts augstāks atalgojums (77%), kam seko sociālās garantijas (43%) un dažādu prēmiju, bonusu (apdrošināšana u.c.) esamība (30%)

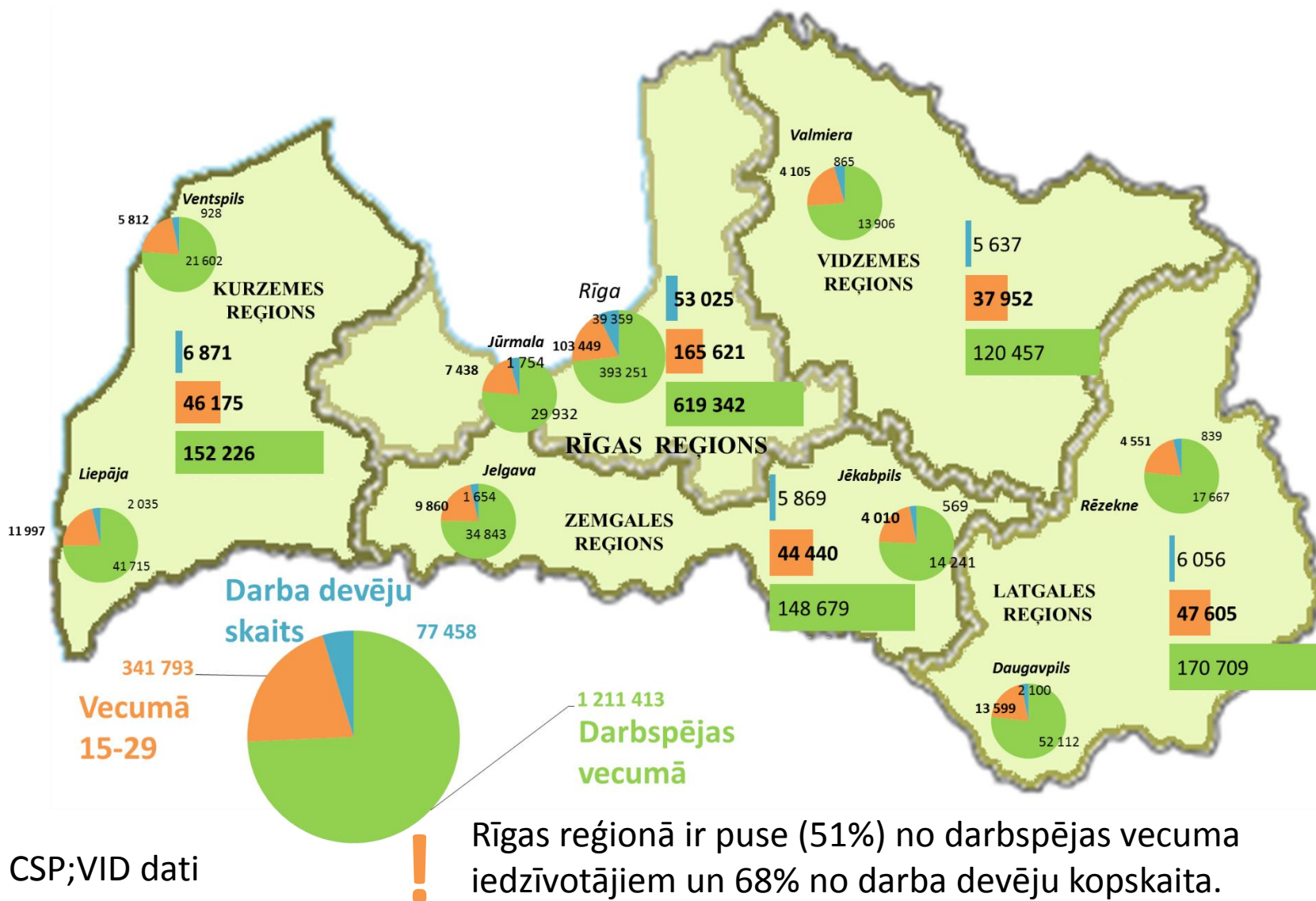

Iedzīvotāji joprojām neapzinās nepietiekama sociālā nodrošinājuma sekas

Labklājības ministrija

Darba tirgus situācija 2016.gadā

CSP;VID dati

Labklājības ministrija

Sociālās apdrošināšanas sistēmas raksturojums

- 1/3 daļa nodarbinātie sociālās iemaksas veic zemā apmērā
- 13,6% sociālās iemaksas veic atvieglotā režīmā (mikrouzņēmumos nodarbinātie, lauksaimniecības sezonas darbos nodarbinātie, pašnodarbinātās personas, patentmaksas maksātāji)
- Liels personu loks, kas veicot saimniecisko darbību neveic VSAOI kā pašnodarbinātie (starpība starp VID un VSAA datiem - 81 %)
- Augsts ēnu ekonomikas īpatsvars (2016 - 20,3% no IKP)
- Arvien vairāk darba attiecības tiek transformētas par cita veida tiesiskajām attiecībām

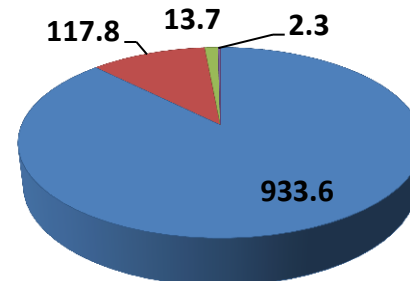

Labklājības ministrija

Sociālās apdrošināšanas sistēmas raksturojums (2016)

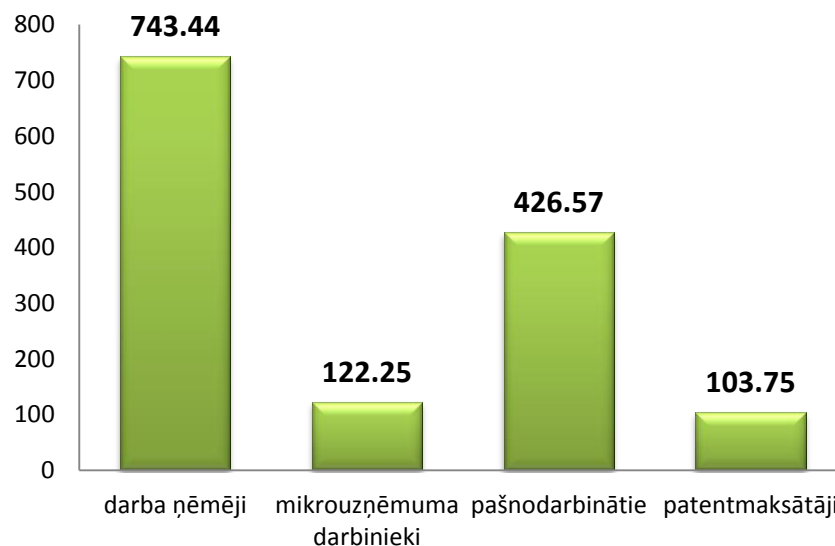
- Stabils kopējais obligāti sociāli apdrošināto skaits – 996.4 tūkst.
- Pieaug mikrouzņēmumos nodarbināto skaits
- Pieaug vidējā apdrošināšanas iemaksu alga
- Pašnodarbināto iemaksu alga – nedaudz pārsniedz minimālo algu
- Zems mikrouzņēmuma darbinieku un patentmaksātāju iemaksu objekts

Sociāli apdrošināto personu skaits

darba ņēmēji mikrouzņēmuma darbinieki
pašnodarbinātie patentmaksātāji

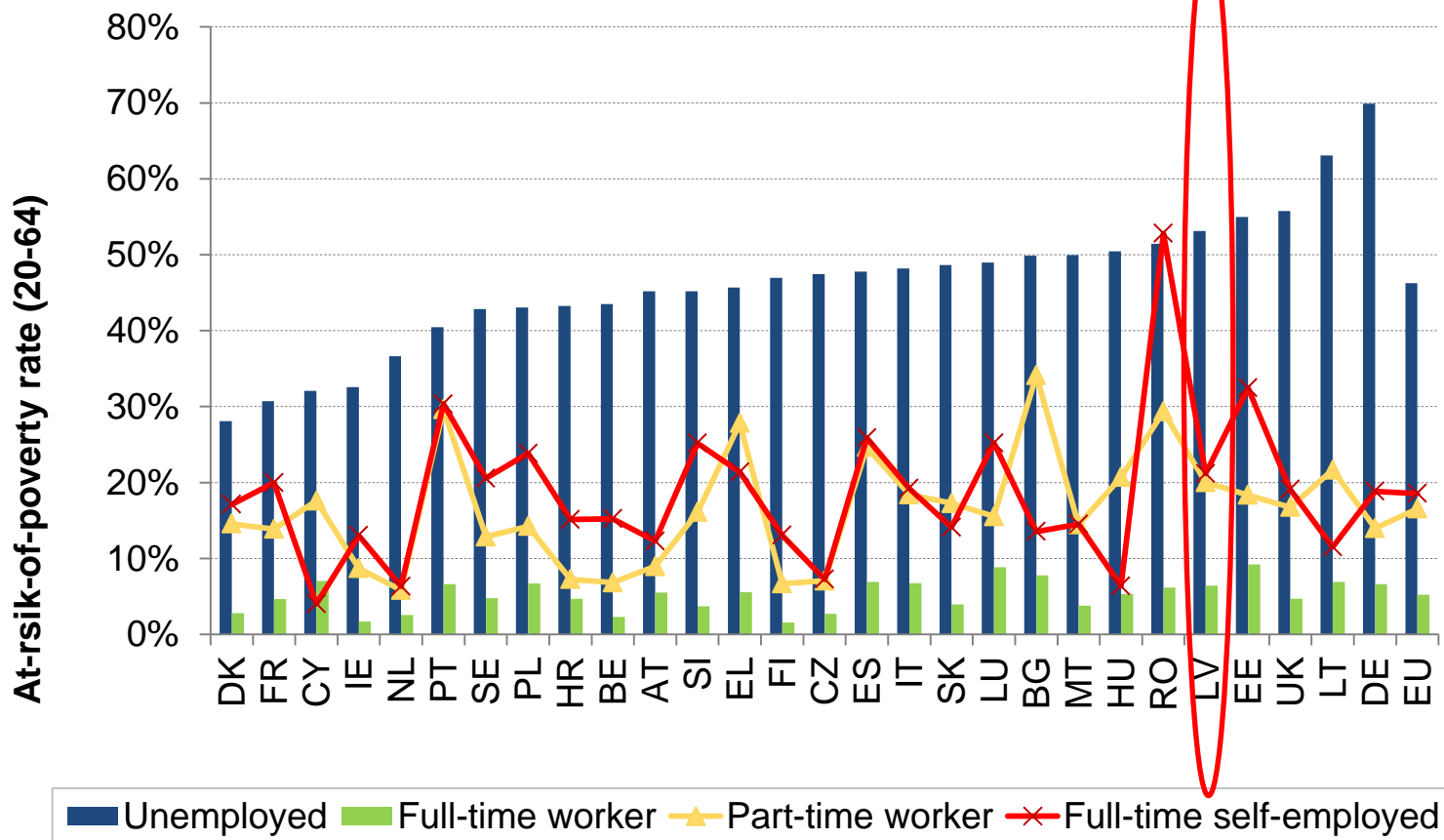
Vidējā iemaksu alga (EUR)

Labklājības ministrija

Nabadzības risks pēc darbības statusa (20-64 gadus vecām personām), 2013

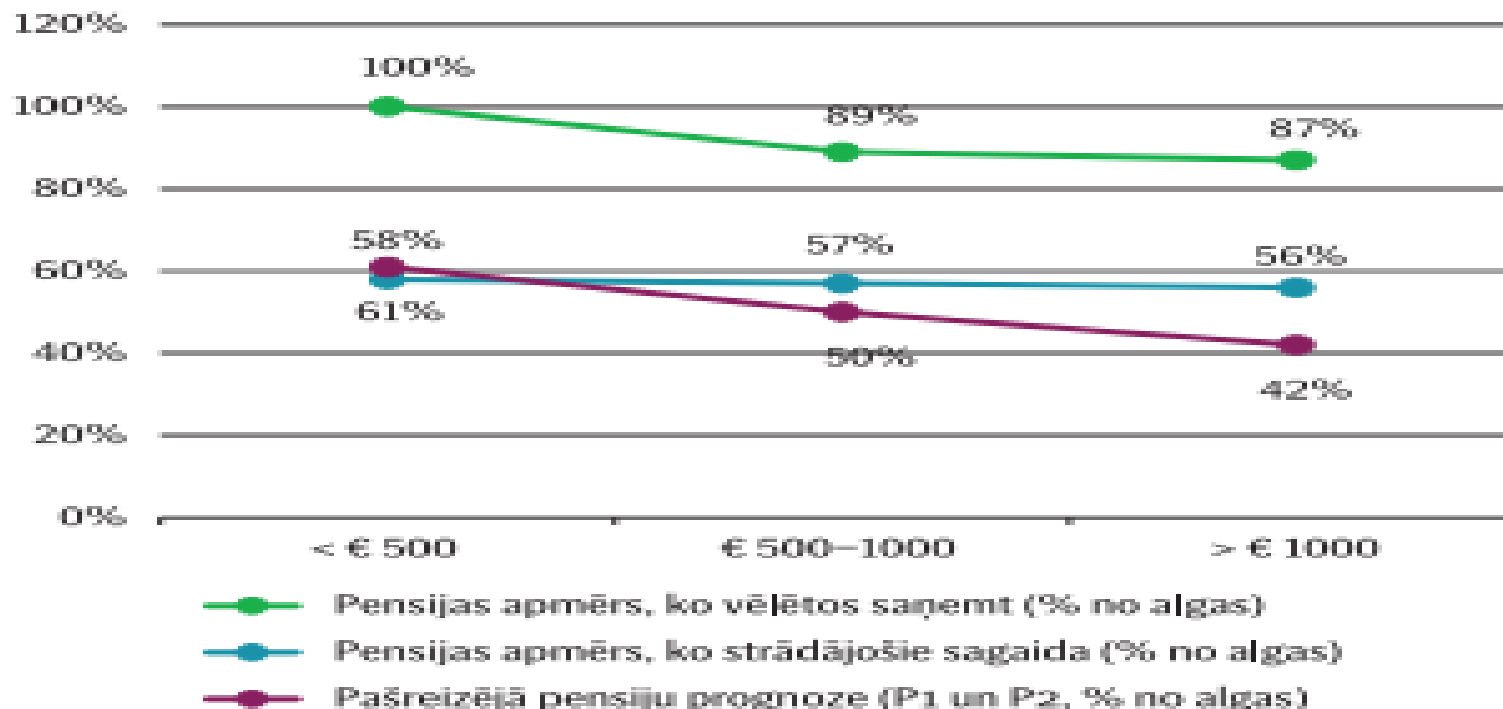

Labklājības ministrija

Strādājošo gatavība pensijai

Vēlamā un prognozētā pensija

Avots: SEB - Pensometrs

Pārāk liela individuālā atbildība

65% nākotnes pensionāru atzīst, ka šobrīd nav spējīgi rūpēties par savu nākotni paši

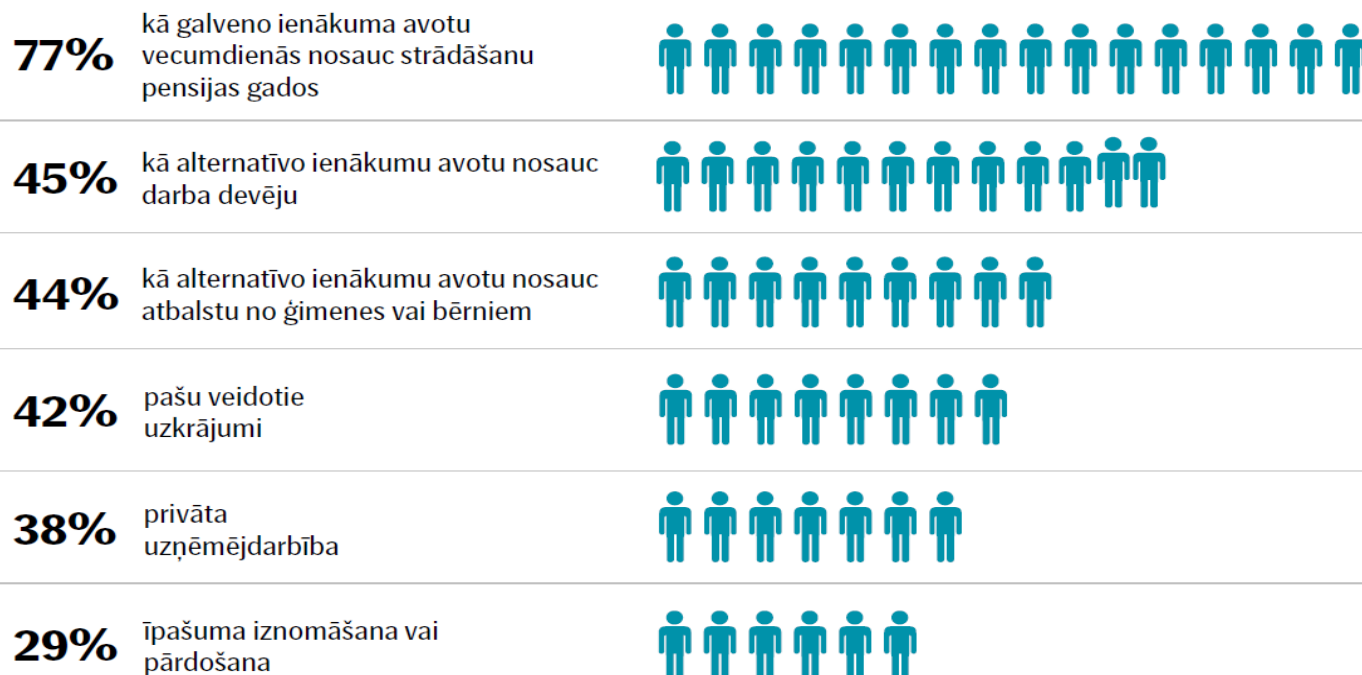

Labklājības ministrija

Strādājošo gatavība pensijai

Strādājošie cer uz alternatīvām

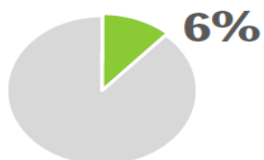

Labklājības ministrija

Strādājošo gatavība pensijai

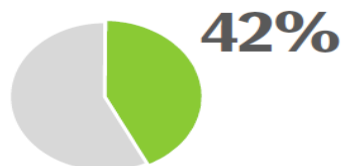
Lielāka valsts vai darba devēju iesaistīšanās privāto pensiju veidošanā varētu būt nākotnes pensionāru lielākā cerība

Jau šobrīd darba devēji veic iemaksas

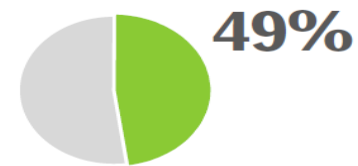
strādājošo atzīst, ka darba devēji veido uzkrājumus viņu pensijai, un tas būtiski stiprina viņu lojalitāti

Pensiju uzkrājumā – daļu no atalgojuma

strādājošo būtu ieinteresēti, ka darba devēja iemaksas pensiju uzkrājumā kļūtu par daļu no atalgojuma sistēmas

Privātie uzkrājumi kopā ar darba devēju

būtu ieinteresēti paši veidot uzkrājumus pensijai, ja darba devējs veiktu līdzmaksājumus

Labklājības ministrija

Globalizācijas radītās izmaiņas

- Pakāpeniski ienāk jaunās nodarbinātības formas
- Samazinās darba devēju tiešā atbildība par darba ņēmējiem
- Palielinās IT pielietošana darba procesā un IT attīstības ietekme

Globalizācija virza pārmaiņas!

Rekomendācijas/ieteikumi darbaspēka nodokļu un sociālo pabalstu jomā

ES Padomes ieteikumi

- Nodrošināt pabalstu adekvātumu, un veikt pasākumus nodarbināmības palielināšanai
- Samazināt lielo nodokļu īpatsvaru cilvēkiem ar zemiem ienākumiem, novirzot nodokļu slogu uz citiem avotiem

OECD rekomendācijas

- Darbaspēka nodokļu mazināšana zemo algu saņēmējiem
- Uzlabot sociālo pabalstu mērķēšanu un paplašināt to pārklājumu
- Pastiprināt pūliņus krāpšanās ar nodokļiem apkarošanai un uzlabot nodokļu iekasēšanu

Pasaules Bankas ieteikumi

- Iedzīvotāju ienākuma nodokļa progresivitāte
- Sociālās palīdzības pabalstu pārklājuma palielināšana
- «Tax credits» - algu piemaksas zemo algu saņēmējiem

Valsts kontroles ieteikumi

- Mazo iemaksu veicēji - ne tikai neuzkrāj apdrošināšanas stāžu un sociālās apdrošināšanas iemaksas, bet arī līdzvērtīgi nepiedalās solidaritātes principa īstenošanā

Eiropas Sociālo tiesību pīlārs - adekvāta sociālā aizsardzība

Labklājības ministrija

Sociālās aizsardzības sistēmas ietvaros risināmās problēmas

Palielināsies nabadzības risks iedzīvotājiem vecumā virs 65 gadiem

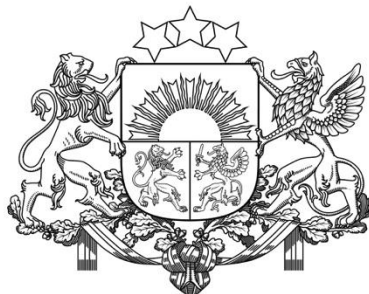
Palielināsies minimālo pensiju saņēmēju skaits

Palielināsies sociālās apdrošināšanas sistēmas slogs

Palielināsies valsts un pašvaldību izdevumu slogs sociālajai aizsardzībai

**Valsts, darbinieka un darba devēja
solidārā atbildība!**

Labklājības ministrija

PALDIES!

www.lm.gov.lv

Twitter: @Lab_min

Flickr.com: Labklajibas_ministrija

Youtube.com/labklajibasministrija

Draugiem.lv/labklajiba